

Ojczysty - dodaj do ulubionych / Ciekawostki językowe

MANATKI

„Dosyć tej gadki, zabieraj manatki i ruszaj na morze znów!” – śpiewamy, pakując worek żeglarski przed wakacyjną wyprawą pod żaglami. Czym są MANATKI, wydaje się oczywiste, ale czy na pewno znaczenie, które znamy, jest takie samo jak słownikowe? I skąd pochodzi to słowo? MANATKI to ‘osobiste drobiazgi; rzeczy, które się zabiera ze sobą w drogę’. Można również definiować MANATKI inaczej: ‘rzeczy podróżne, po wejściu do domu pozostawiane w sieni, takie jak płaszcz, czapka, laska, parasol, torba, teczka’. Traktujemy MANATKI jak słowo potoczne, podczas gdy ma ono operowe pochodzenie! W roku 1794 w Teatrze Narodowym w Warszawie po raz pierwszy została wystawiona opera „Cud [mniemany], czyli krakowiaci i górale” z librettem Wojciecha Bogusławskiego i muzyką Jana Stefaniego. To właśnie w tym dziele (zwanym pierwszą polską operą narodową) Bardos pogania Stacha i Basię słowami „Idźcie, moje dziatki. Ja tu jeszcze wprzód moje zabiorę manatki”. Opera cieszyła się wielkim powodzeniem, a cytaty z niej były powszechnie znane (być może tak jak dziś cytaty z „Rejsu” czy „Misia”). MANATKI przeszły do języka ogólnego, a stamtąd – do potocznej polszczyzny. Samo słowo ma niejasną etymologię: wywodzi się je albo z włoskiego manata ‘garść, pęczek; klaps’, albo z ukraińskiego lub rosyjskiego (ukraińskie manatky, rosyjskie manatki – od staroruskiego manatka ‘rodzaj płaszcz’, a to z kolei od łacińskiego mantum – również ‘rodzaj płaszcz’; w dialektach rosyjskich zachowało się określenie manatjo ‘stara odzież’).

il. Karolina Sroka